

طالع بینی قیمت‌ها

بسیاری از آگاهان و فعالان اقتصادی در حالی از تشدید دامنه رکود و کم‌رنگ شدن فعالیت بازارها ابراز نگرانی می‌کنند که از سوی دیگر بسیاری از سیاست‌گذاران اقتصادی نسبت به شتاب نرخ تورم در آینده واهمه دارند. حال باید واهمه فعالان اقتصادی را جدی گرفت یا دغدغه سیاست‌گذاران را واقعی پنداشت؟ مرز بین واهمه و واقعیت کجا است؟ آیا در این وضعیت هر نوع پیش‌بینی، مصادف با بدبینی است؟ یا پیشگویی غیرواقعی؟ هر چه هست این‌که از نگاه برخی از تحلیل‌گران مستقل، دلایل متعددی برای افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در ماه‌های آینده وجود دارد، دلایلی که بروز برخی از آنها، تا اندازه زیادی تابع تصمیم‌های کلان اقتصادی است.

اولین عاملی که امکان افزایش سطح عمومی قیمت‌ها از سطح هدفگذاری‌شده در برنامه چهارم توسعه را محتمل می‌سازد، خروج قریب‌الوقوع اقتصاد کشورهای صنعتی از وضعیت رکود و افزایش نرخ تورم در کشورهایی است که ایران کالاهای موردنیاز مصرفی و صنعتی خود را از آن مبادی وارد می‌کند. افزایش نرخ تورم در این نواحی، به معنی افزایش هزینه واردات است. افزایش هزینه واردات به معنی وقوع یا «تورم وارداتی» به کشور است؛ تورمی که در بزنگاه افزایش قیمت بهای نفت خام تا سطح بیش از ۴۰ دلار در هر بشکه، محرکی برای افزایش نرخ تورم در اقتصاد ایران بود. بنابراین سیاست‌گذاران ایرانی در این برهه باید «بومی فکر کنند و جهانی عمل کنند» تا نرخ تورم از این ناحیه اثر مضاعف دریافت نکند. محرک دیگری که از نگاه برخی از تحلیل‌گران می‌تواند در فرآیند نچندان غیر قابل انتظار، بر روی سطح قیمت‌ها اثر بگذارد، هر گونه تصمیم برای حذف سه صفر از پول ملی است. در این خصوص، تحلیل‌های دوگانه‌ای وجود دارد، برخی بر این باورند از آنجایی که با حذف سه صفر، ریال در برابر سایر ارزها تقویت می‌شود و در حجم پول تغییری حاصل نشده و گردش پول هم کاهش خواهد یافت، بنابراین امکان افزایش نرخ تورم وجود ندارد. اما در مقابل، برخی از تحلیل‌گران با اتکا به آثار روانی حذف سه صفر در میان افراد جامعه (بروز نگرانی‌های اجتماعی ناشی از کاهش دارایی‌های نقدی) و تشدید انتظارات تورمی، آثار تورمی را برای اجرای این طرح

متصور می‌شوند.

تجربه کشورهایی که پول ملی‌شان با حذف صفرهای متعدد روبه‌رو بوده است نشان می‌دهد که سطح اعتماد عمومی نسبت به سیاست‌های اقتصادی کلان کشور، نقش بسزایی در میزان موفقیت این ایده با برنامه اصلاحی دارد، در شرایطی که نسبت به آثار تورمی حذف سه صفر از روی اسکناس‌ها، آرا و دیدگاه متفاوتی وجود دارد، بانک مرکزی، اجرای این برنامه را به دوره زمانی موقوف کرده است که نرخ تورم در سطح پایین‌تری قرار دارد.

مهم مورد نظر بانک مرکزی یعنی ارائه لایحه برداشت از حساب ذخیره‌اری به منظور افزایش سرمایه بانک‌ها و حذف سه صفر، موضوع اصلاح نرخ ارز نیز افزوده شود، باید اشاره کرد هرگونه تغییر در ارزش‌گذاری پول ملی (که یکی از ارکان طرح تحول اقتصادی است) می‌تواند قیمت کالا و خدمات در بازارهای داخلی را تحت تاثیر قرار دهد. اگرچه واقعی شدن نرخ ارز یکی از الزامات توسعه صادرات غیرنفتی است، اما کاهش ارزش ریالی در برابر دلار و یورو قدرت خرید مصرف‌کنندگان داخلی را تنزل خواهد داد.

افزون بر این‌ها، سیاست‌گذاران تصمیم دارند در آینده‌ای نزدیک اما نامعلوم، طرح هدفمندکردن یارانه‌ها را اجرا کنند. بر کسی پوشیده نیست که دستکاری در نظام پرداخت یارانه‌ها، همراه با تبعات تورمی است. خواه یارانه‌ها به صورت نقدی میان گروه‌های مخاطب توزیع شود و خواه غیرنقدی، چه سه دهک اول درآمدی، مشمول آن شوند و چه دو دهک اول درآمدی مخاطب آن باشند. به هر ترتیب تغییر در سمت و سوی پرداخت‌های انتقالی، دارای پیامدهای تورمی است.

فراتر از هدفمندسازی یارانه‌ها، اصلاح یا واقعی شدن قیمت حامل‌های انرژی نظیر بنزین، گاز، برق و ... سطحی از تورم‌زا بوده و سیاست‌گذاران با احتیاط، نیم‌نگاهی به اجرای آن دارند.

محرک دیگری که شتاب تورم در اقتصاد ایران را نگران‌کننده جلوه می‌دهد، وجود انباشت تقاضا در بازارهای ایرانی (از جمله بازار مسکن) است. سرانجام این انرژی نهفته در طرف تقاضای بازار، روزی آزاد خواهد شد و آثار مضاعفی بر شتاب تورم دارد.

بسیاری از کارشناسان بر این باورند که «قیمت» در برخی از بازارها به طور مصنوعی کاهش یافته‌ها و در آینده نچندان دور قیمت‌ها، رفتار ارتجاعی از خود بروز می‌دهند.

حال چنانچه به این مجموعه، عوامل درونی نظیر تقویت انتظارات تورمی یا به عبارتی میزان اطمینان باورپذیری مصرف‌کنندگان، تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان نسبت به افزایش آسان و سریع قیمت‌ها در آینده نیز افزوده شود، احتمال شتاب تورم چندان هم غیرواقعی نیست.

به نظر می‌رسد که سیاست‌گذاران اقتصادی باید مسیرهای مارپیچی را برای حرکت انتخاب کنند که با رشد فزاینده تورم برخورد نکنند. آیا پیش‌بینی وقوع تورم بدبینی صرف است؟ آیا پیش‌بینی افزایش قیمت‌ها، پیشگویی غیرواقع‌بینانه است؟

